

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР ХУДОЖНЬОГО СПРЯМУВАННЯ

Дячук Наталія Валеріївна

кандидат психологічних наук, доцент

Криворучко Тетяна Василівна

кандидат філологічних наук, доцент (б.в.з)

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Вступ. Перекладачу необхідно вміти передати різні виражальні засоби, які використовуються в оригіналі частіше, ніж може здатися на перший погляд. Практично будь-який текст включає ті чи інші строки фігуральних висловів або інакших засобів додання виразності висловленню, складаючи особливу функцію мовних одиниць – стилістичну. Переклад різного роду стилістичних функцій з мови на мову вимагає перетворень особливого роду, що допомагають зберегти або модифікувати вихідну емоційно-естетичну інформацію [4].

Найхарактернішою стилістичної одиницею є метафора. З найдавніших часів людина відтворювала у словах картину світу в її образному уявленні, використовуючи різні засоби. В багатьох мовах зберігаються стародавні антропоморфні форми уяви про навколишнє середовище, наприклад розподіл всіх предметів за ознакою чоловічої або жіночої статі. Це явище має різну культурну природу, по-різному проявляється в різних мовах і в сьогоденні воно виступає як метафорична одиниця [3].

Метою роботи є загальний аналіз способів вживання і перекладу метафори у сучасній художній літературі.

Методи дослідження. В процесі роботи ми використовували *метод суцільної вибірки*, що був застосований для відбору художніх творів з використанням метафори, що слугували матеріалом нашого дослідження. *Описовий метод* використовувався для виділення, систематизації та класифікації матеріалу, та для його подальшої інтерпретації. Також присутні елементи *контекстуального аналізу*, оскільки метафоричний характер деяких слів та виразів можна визначити тільки в контексті.

Результати та обговорення. В успадкованій від найдавніших станів англійської мови зоометафори закріпилися типологічно інші ознаки, ніж ті, що закріпилися в українській культурі. Значна частина назв тварин і птахів в англійській культурно-мовній свідомості пов'язані з поняттям-образом «*he*», хоча в сучасній граматичній системі відносяться до середнього роду «*it*», зокрема, досить часто вживається метафорична основа «*he*» у зв'язку з образами *Frog, Fish, Caterpillar, Tortoise*, тоді як в українській мові всі ці імена являються граматичними одиницями жіночого роду і відповідно асоціюються з жіночою статтю. У текстах, не зазначених стилістичними прийомами, зміна морфологічних ознак слова є прийнятною функціональною заміною і не впливає на зміст. Інша справа метафоричне вживання асоціації по роду разом з ним.

Наприклад:

When we were little, the Mock Turtle went at last, more calmly. We went to school in the sea. The master was an old Turtle - we used to call him Tortoise [1].

У цьому прикладі з «Аліси в Країні Чудес» черепаха пов'язана з чоловічим чином: «*він*», «*вчитель*». У перекладі перекладачеві доводиться додавати слово-носій чоловічого роду (старий), щоб вихідне уособлення було природним в українському контексті, де слово «черепаха» жіночого роду і не асоціюється безпосередньо з чоловічою статтю.

Нарешті Черепаха Квазі трохи заспокоївся і, важко зітхаючи, заговорив: «Коли ми були маленькі, ми ходили в школу на дні моря. Учителем у нас був старий - Черепаха» [1]. Навіть при доданих маркерах чоловічого роду саме слово «черепаха» залишає деяке відчуття суперечності в зв'язку з уособленням за чоловічим ознакою.

У багатьох випадках розгорнута метафора потребує структурного перетворення, яка полягає як в словесній, так і в граматичній трансформації тексту оригіналу, якщо цього вимагають відмінності в принципах комбінаторики між оригіналом та мовою переклад [5].

Наприклад:

... to see the kiss of the sunrise summoning a rosy flush to the westwrn cliffs,

which sight never fails to raise my spirits.

...бачила, як від сонячного поцілунку на сході спалахнули рум'янцем західні скелі - видовище, яке мене незмінно надихає.

Структурне перетворення вихідних стилістичних одиниць в даному прикладі викликано відмінністю в традиціях граматичного уособлення англійською та українською мовами. Якщо відтворити дослівну вихідну структуру, то пропозиція отримає штучні для української мови комбінації [2].

Структурні ускладнення виникають також при перекладі з англійської мови метафоричних епітетів, котрі можуть бути виражені як атрибутивною, так і субстантивним словосполученням або навіть їх комбінацією, в цілому не властивою українському синтаксису. У таких випадках часто застосовується або перестановка елементів вихідної метафори, або додавання/опущення.

Висновки. При вивченні проблем взаємодії функцій метафори можна йти від форм різноманітних сутностей мови, так від і самих функцій.

Механізм художньої метафори – сприймати одну сутність крізь призму іншої. Для вивчення художньої метафори потрібно знати що метафора здатна творити нову, саме свою реальність, нова метафора затемнює інші, старі. Вона може створювати подібність. Іноді вона може функціонувати у досвіді людини. Смысл, який метафора відкриває людині, пов'язаний з індивідуальним досвідом. В залежності від випадку, метафору можна перекласти таким способом: повним, додаванням, вилученням або заміною.

Художня метафора є мовним, когнітивним, і культурним феноменом, що характеризується образністю, експресивністю, оригінальністю. Це окремий варіант дійсності, який сформувався внаслідок взаємодіє індивідуальної й загальнонародного, емоційного чинників у свідомості письменника.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Carroll L. Alice in Wonderland. – London, 1995 – 293 с.
2. Антонова О. В. Лінгвокогнітивний механізм метафори. Нова філологія, 2007. № 2/22. С. 134–140.

3. Дейнан Э. Метафоры справочник по английскому языку. Москва, 2003. – 296 с.
4. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English–Russian. СПб. : Союз, 2002. – 320 с.
5. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем. М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 256 с.